

(James Ker-Lindsay) у коме се проблем Косова и Метохије види као једна врста *ground zero*-а за српско-британске односе.

Јубилеји су прилика да се, када постоји довољна количина експертског знања, нађе једна врста подстицаја за објављивање и сумирање резултата неке области. Овај зборник представља извршни, светли пример успешног пројекта на обједињавању знања из различитих дисциплина. Од избора прилога, уредништва до постпродукције и ликовних прилога, мапа, фотографија и дизајна; без сумње ради се о високим професионалним стандардима. Радови су врсно одабрани тако да се често надопуњују, а подела на различите групе прилога је логична и помаже читаоцу. Једина мања замерка овом изузетном зборнику јесте мали број текстова који се тичу односа Велике Британије и социјалистичке Југославије. Наиме, док су период 1945–1955. „покрили“ највећи стручњаци за тај период, потоње раздобље је занемарено тако да остајемо без истраживања или прегледа који би укључивао односе Југославије и Велике Британије у време заоштравања криза Хладног рата, деколонизације, детанта, европског уједињења те бројних културних веза Југославије и Британије. И поред ове мале замерке, зборник већ постаје незаобилазан за све истраживаче хетерогених поља српско-британских односа од XVIII до XXI века.

Немања РАДОЊИЋ

Иван Ристић. *Милан Ракић у Софији*.
Београд: Чигоја штампа, 2018, 270.

Иван Ристић је рукописом о Милану Ракићу као југословенском опонуемоћеном министру и изванредном посланику у Софији представио широј јавности мањи део своје знатно обимније докторске дисертације „Бугарска у политици Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1919–1929)“ обрађене на Филозофском факултету у Београду, 2017. године. Аутор је желео да настави рад Андреја Митровића, који је у својим делима више акцентовао период рада у српској конзуларној него у југословенској дипломатској служби. Вероватно се због тога одлучио за приступ сличан примењеном у збирци докумената: Милан Ракић, *Конзулска писма 1905–1911*, (прир. Андреј Митровић, (Београд, 1985)). Иван Ристић нам је пружио уводну студију и одабрану збирку документа о раду и животу Милана Ракића у Софији, 1921–1927. године.

Први део рукописа почиње обраћањем публици у којем излаже основну мотивацију свог рада (11–13), а потом следи уводна студија која је подељена на пет глава. Прва глава (15–30) пружа Ракићеве основне биографске податке, развој конзуларне и дипломатске каријере, са значајнијим

освртом на његове односе са припадницима организације „Уједињење или смрт“ и околностима његовог пензионисања 1933. године. Потом следи глава (31–70) о развоју југословенско-бугарских односа током 1921–1927, са анализом свих најзначајнијих повољних момената и проблема. Аутор пружа читаоцу увид у степен обавештености, стремљења, методе рада и резултате активности Милана Ракића, у оној мери у којој су му то дозволили сачувани историјски извори и стручна литература. Наредне две главе посвећене су темама често запостављаним у југословенској/српској историографији. Иван Ристић анализира рад Милана Ракића на челу дипломатске и конзуларне службе у Бугарској у трећој глави (71–74) и покушава да проникне у навике, околности и проблеме свакодневног живота у Софији у четвртој глави (75–80). Последњу, пету главу аутор је посветио анализи једине песме написане током службе у Бугарској, поредећи његов стваралачки опус из доба када је био српски конзул и југословенски дипломата. Иван Ристић трага за одговорима на одређена важна питања не само о Ракићу као државном чиновнику и песнику већ и о временима у којима је живео, превирањима у српској елити и општим околностима који су утицали на његов однос према животу и идеалима, и замирању надахнућа које је дозвољавало да „се понекад нека стара искра пропне из његове душе“.

Други део рукописа представља збирку најзначајнијих докумената из различитих фондова и збирки Архива Југославије и Архива Српске академије наука и уметности (105–251) са уводним објашњењем за читаоце о значају публикација одабраних примарних извора. Аутор је желео да пружи осталим истраживачима и љубитељима историје не само лакши увид у делатност и живот Милана Ракића у Софији, већ и да им олакша њихова потенцијална истраживања (99–103). Иако формално представља шесту главу рукописа, тематска подела збирке докумената прати главе из уводне студије. Наслови поглавља омогућавају лакше кретање кроз архивску грађу свим историчарима и љубитељима историје, јер још једном скрећу пажњу свим читаоцима на различите фазе у развоју југословенско-бугарских односа и на запостављене теме о дипломатској и конзуларној служби и личним односима између државних чиновника.

Иван Ристић је у свом раду морао да се суочи са проблемима које имају сви научници који желе да изучавају поједине личности или, пак, читаво југословенско друштво и државу између два светска рата. На првом месту то је велики део примарних извора који су или уништени или однет у иностранство. Друго, грађа југословенске провинијенције похрањена у европским и ваневропским државама је само делимично враћена или су предате копије. Због тога је аутор/приређивач имао тежак задатак не само да реконструише службени рад, песничко стваралштво и приватни живот Милан Ракића током седам година проведених у Софији, већ и да пружи квалитетан одабир докумената стручном и ширем аудиторијуму. Сматрамо да је рукопис остварио постављене циљеве те да ће бити користан истраживачима и свим љубитељима историје који се интересују не само за Ракићеву улогу у развоју југословенско-бугарских односа и околности које су

негативно утицале на његово песничко стваралаштво већ и за организацију југословенских служби и приватни живот чиновника у иностранству.

Срђан МИЋИЋ

Миљана Ђорђевић, Љиљана Ђуровић.
„У ветром постављеним капутима“
Народно позориште Моравске бановине у Нишу 1930–1941.
Ниш: Историјски архив Ниш, 2017, 260.

Интересовање за обичног човека, његове жеље и живот у прошлим временима постаје све чешће предмет научног истраживања. Историчари желе да осликају и читаоцима приближе како је прошлост изгледала, како су у прошлости људи живели, шта су желели, о чему су размишљали. Архивисти имају привилегију да непосредно и први буду у контакту са оригиналном архивском грађом. Њихов примарни задатак је да архивску грађу сакупљају, чувају, сређују и обрађују и чине доступном јавности, али у времену када је интересовање широке публике за бројне историјске теме присутније, архиви све чешће својој основној делатности придружују и издавачку делатност. Посебно је похвално када је издавачка делатност архива плод рада његових архивиста, као што је то случај код ове књиге. Историјски архив Ниш, који обилује квалитетним архивистима, и овом приликом је доказао тај квалитет – једном врло озбиљном и атрактивном публикацијом. Кажемо атрактивном, не мислећи пре свега на дизајнерска и издавачка решења која нису изостала, већ у смислу пажљиво изабране теме. Не само да су нас Миљана Ђорђевић и Љиљана Ђуровић, архивисти нишког архива, овом публикацијом маштовитог наслова, *„У ветром постављеним капутима“*. *Народно позориште Моравске бановине у Нишу 1930–1941*, подсетиле на 130 година организоване позоришне делатности у Нишу већ су, ослушкујући интересовање јавности, стручном, научном и широком кругу читалаца понудиле надасве корисно, али и занимљиво штиво.

Ауторке су себи дале нимало лак задатак, да на основу оскудно сачуване архивске грађе, прикажу живот и рад једне институције културе какво је Народно позориште Моравске бановине из Ниша у периоду 1930–1941. године, не изостављајући да нагласе континуитет позоришног живота који сеже у последње деценије 19. века. Иако је о раду Народног позоришта Моравске бановине сачувана свега једна архивска кутија докумената, (архиву Моравске бановине су већим делом уништили Немци септембра 1944. приликом повлачења), вештим и зналачким радом, коришћењем објављене и необјављене грађе других фондова, из сопственог и других архива, коришћењем бројне и богате међуратне штампе, (ауторке ову публикацију